

Lasten verkkoturvallisuus

ALAIKÄISTEN SUOJELEMINEN JA VOIMAANNUTTAMINEN
DIGIMAAILMASSA

LASTEN VERKKOTURVALLISUUTTA KÄSITTELEVÄN

ERITYISPANEELIN PUHEENJOHTAJIEN RAPORTTI

Professori, tohtori Jörg M. Fegert ja tohtori Maria Melchior

Johdanto

Euroopan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen antoi maaliskuussa 2026 kahdelle erityisneuvonantajalle – professori, tohtori Jörg M. Fegertille ja tohtori Maria Melchiorille – tehtäväksi toimia yhdessä puheenjohtajina lasten verkkoturvallisuutta ja sosiaalisen median mahdollisia ikärajoja käsittelevässä erityispaneelissa. Puheenjohtajille annettiin tehtäväksi laatia raportti paneelin tuloksista ja antaa neuvoja parhaasta tavasta, jolla Eurooppa voi tehdä verkkomaailmasta turvallisemman lapsille.

Komission puheenjohtaja ilmoitti paneelista ensimmäisen kerran unionin tilasta vuonna 2025 pitämässään puheessa. Paneeli kokosi yhteen korkean tason tutkijoita, toimijoita, nuorten ja vanhempien edustajia ja muita asiantuntijoita eri aloilta ja eri puolilta Eurooppaa arvioimaan sosiaalisen median vaikutuksia alaikäisiin.

”Kaikessa tässä työssä meitä ohjaa tarve tukea vanhempia ja rakentaa lapsillemme turvallisempi Eurooppa. Kun on kyse lastemme turvallisuudesta verkossa, Eurooppa uskoo vanhempien, ei taloudellisten voittojen, voimaan.”

Euroopan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen

Puhe unionin tilasta 2025

Erityispaneeli kokoontui kolme kertaa, ja kussakin tilaisuudessa oli mukana eri asiantuntijoita. Ensimmäisen kerran erityispaneeli kokoontui 5. maaliskuuta 2026 tarkastelemaan nykyistä tieteellistä näyttöä sosiaalisen median ja laajemmin digitaalisen ympäristön vaikutuksista lapsiin ja nuoriin.

Toisen kerran erityispaneeli kokoontui 16. huhtikuuta 2026 keskustelemaan voimassa olevista EU:n välineistä ja lainsäädännöstä sekä kansallisista toimintamalleista, joilla puututaan lasten verkkoturvallisuuteen. Kolmannen kerran erityispaneeli kokoontui 16. kesäkuuta 2026 käsittelemään kansallisia toimintamalleja ja mahdollisia suosituksia lasten ja nuorten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi digimaailmassa.

Paneelissa keskusteltiin muun muassa seuraavista keskeisistä aiheista:

- sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin sovellettavien erityisten ikärajojen käyttöönoton myönteiset ja kielteiset vaikutukset
- räätälöidyt toimintamallit alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi ottaen huomioon ikäryhmät, sosioekonominen tausta ja ikäkohtaiset riskit
- sisäänrakennettu/oletusarvoinen turvallisuus sekä sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien vastuu
- koulutus- ja valistustoimenpiteet, joilla edistetään vastuullista digikäyttöä lasten ja nuorten, vanhempien ja huoltajien sekä opettajien ja kasvattajien keskuudessa

- vanhempien ja kasvattajien tukeminen sekä lasten ja nuorten paremmat valmiudet hyödyntää digimaailman tarjoamia mahdollisuuksia.

Tässä raportissa esitetyt analyysit ja suositukset perustuvat ratkaisevan tärkeisiin kannanottoihin, joita on saatu paneelikokouksiin kutsutuilta eri asiantuntijaryhmiltä. Paneelikokousten lisäksi kokouksia on pidetty jäsenvaltioiden edustajien, erityisesti EU:n neuvoston puheenjohtajavaltio Irlannin sekä Luxemburgin (D9 + ministerikokous), unionin ulkopuolisten maiden (muun muassa Australian ja Brasilian), Euroopan parlamentin ja sen jäsenten, erityisesti lasten oikeuksia käsittelevän laajennetun työryhmän, elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan edustajien, ajatushautomojen ja eri järjestöjen, kuten YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston ja Euroopan tietosuojaneuvoston, kanssa.

Puheenjohtajat ovat näiden kokousten ja keskustelujen sekä kerätyn näytön perusteella laatineet suosituksensa. Vaikka vastuu suosituksista on yksinomaan puheenjohtajilla, heidän työnsä perustuu suurelta osin muiden tunnettujen asiantuntijoiden, vanhempien ja nuorten edustajien panokseen sekä Euroopan komission tarjoamaan asiantuntemukseen.

Raporttia on tarkoitus hyödyntää tulevissa toimissa, joita Euroopan komissio ja EU:n jäsenvaltiot ehdottavat lasten verkkoturvallisuuden parantamiseksi. Tässä riippumattomassa analyttisessä arvioinnissa annetaan lapsille ja nuorille, vanhemmille ja huoltajille, opettajille ja kasvattajille sekä sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajille suosituksia ja inspiraatiota siitä, miten alaikäisiä voidaan suojella ja voimaannuttaa verkossa.

Laatikko: Soveltamisala ja terminologia

Puheenjohtaja von der Leyenin mukaan erityispaneelin päätehtävänä oli keskustella lasten verkkoturvallisuudesta ja sosiaalisen median mahdollisista ikärajoista. Vaikka tässä raportissa noudatetaan tätä tehtävänkuvaa, puheenjohtajien on täsmennettävä raportin terminologiaa, ottaen huomioon erityispaneelin kokouksissa käydyt keskustelut ja muu poliittinen kehitys (esimerkiksi G7-maiden johtajien 17. kesäkuuta 2026 esittämä kehoitus luoda turvallinen digitaalinen ympäristö alaikäisille).

Raportissa käytetään seuraavia ilmaisuja ja määritelmiä, sanotun kuitenkin rajoittamatta kansainvälisten, EU:n tai kansallisten säädösten soveltamista:

- **Sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut (lyhyesti 'sosiaalinen media+')** – Tässä raportissa ilmaisuja 'sosiaalinen media+' ja 'sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut' käytetään määrittelemään laajasti palvelut, jotka saattavat olla alaikäisten saatavilla ja joiden sisältämät ominaisuudet (esimerkiksi riippuvuutta aiheuttavat ja haitalliset ominaisuudet, kuten sivun loputon vieritys, automaattinen toisto, suositusalgoritmit ja jatkuvat ilmoitukset) ja/tai sisältö ovat ikätasolle sopimattomia ja/tai riskialttiita. Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajilla tarkoitetaan myös verkkoalustoja, jotka välittävät kolmansien osapuolten, kuten sosiaalisen median, sisältöä, ja sovelluskauppoja. Mukaan luetaan myös tekoälyjärjestelmät, jotka aiheuttavat riskejä alaikäisten turvallisuudelle ja kehitykselle. Esimerkkeinä voidaan mainita tekoälykumppanit, videopelit, jotka altistavat lapset haitallisille kaupallisille menettelyille tai vaarallisille kontakteille, sekä videonjakoalustat, jotka mahdollistavat alaikäisten pääsyn verkkoon, vaikka se ei olisi ikätasolle sopivaa.
- **Alaikäiset, lapset ja nuoret** – Tässä raportissa todetaan, että alaikäisten suojeluun verkossa on sovellettava ikäkausikehitykseen perustuvaa lähestymistapaa, jossa otetaan huomioon erityiset riskit ja haavoittuvuudet, joille alaikäiset altistuvat eri-ikäisinä, sanotun kuitenkin rajoittamatta ilmaisun 'lapset' oikeudellisesti määriteltyä käyttöä (esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksessa lapsen oikeuksista). Tässä analyysissä kirjoittajat tarkoittavat ilmaisulla 'alaikäiset' kaikkia alle 18-vuotiaita (täysi-ikäisyyden raja) lapsia ja nuoria. Ilmaisulla 'nuoret' tarkoitetaan kaikkia 13–18-vuotiaita. Ilmaisulla 'lapset' tarkoitetaan kaikkia alle 13-vuotiaita. Tässä raportissa ilmaisulla 'lasten oikeudet' tarkoitetaan kaikkien alle 18-vuotiaiden lasten oikeuksia sellaisina kuin ne on määritelty oikeudellisissa teksteissä. Kuten erityispaneeliprosessin toimeksiannossa todetaan, ilmaisua 'lasten verkkoturvallisuus' käytetään yläkäsitteenä alaikäisten suojelussa ja voimaannuttamisessa digimaailmassa.

Esipuhe: Turvallinen kasvu sosiaalinen media+ -maailmassa

Digitaaliteknologioiden nopea kehitys on muuttanut radikaalisti lasten ja nuorten kasvuympäristöä sekä sitä, miten he ovat vuorovaikutuksessa ikätovereidensa, vanhempiensa, opettajiensa ja heitä ympäröivän maailman kanssa. Samaan aikaan verkon ulkopuolinen elämä on edelleen ratkaisevan tärkeää oppimisen kannalta, sillä se edistää mielekkäitä ihmissuhteita ja kokemuksia, jotka muovaavat alaikäisten kehitystä.

Sosiaalinen media+ -maailma tarjoaa lapsille ja nuorille monia mahdollisuuksia oppia, pitää yhteyttä, osallistua ja luoda. Alaikäiset tarvitsevat kuitenkin neuvoja, ja heille on tarjottava paremmat valmiudet tarttua näihin tilaisuuksiin, jotta he voivat toteuttaa itseään parhaalla mahdollisella tavalla.

Tästä huolimatta **sosiaalinen media+ -tilat aiheuttavat myös useita riskejä** alaikäisten terveille kehitykselle ja hyvinvoinnille. Riskeistä voidaan mainita muun muassa riippuvuutta aiheuttavista ominaisuuksista johtuva liiallinen käyttö, kehitysmuonteisen toiminnan korvautuminen muulla toiminnalla, haitalliselle sisällölle altistuminen ja epäasianmukaiset verkkokontaktit. Uudet teknologiat lisäävät näitä riskejä, jotka edellyttävät rohkeita mutta huolellisia valintoja lasten ja nuorten suojelemiseksi verkossa.

Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen laaja käyttöönotto on saanut **poliittiset päättäjät ja vanhemmat erittäin huolestuneiksi lasten ja nuorten verkossa kohtaamista uhkista.** Vaikka sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin pääsyä koskevia ikärajoja on kritisoitu, **ne voivat olla välttämätön varotoimi**, kunnes osoitetaan, että lapset ja nuoret voivat käyttää sosiaalinen media+ -tiloja turvallisesti tai kunnes saataville tulee turvallisia vaihtoehtoja.

Ikärajoissa ei ole kyse siitä, että vanhemmat ja huoltajat taikka lapset ja nuoret itse olisivat ensisijaisesti vastuussa alaikäisten verkkoturvallisuudesta. Niissä ei myöskään ole kyse siitä, että palveluntarjoajat päästettäisiin pinteestä. **Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajat ovat edelleen ensisijaisesti vastuussa kehittämiensä ja tarjoamiensa palvelujen turvallisuudesta.**

Todistustaakan on oltava palveluntarjoajilla, ei sääntelyviranomaisilla, vanhemmilla eikä lapsilla. **Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien mahdollisuuksia tarjota palvelujaan alle 13-vuotiaille lapsille olisi rajoitettava EU:ssa, kunnes ne osoittavat, että niiden palvelut ovat sisäänrakennetusti turvallisia.** EU:n laajuisten rajoitusten lisäksi jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön varotoimenä muita ikärajoja yli 13-vuotiaille nuorille.

Varotoimenä asetettavat ikärajat ovat välittömiä toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on kulttuurista muutosta edistämällä saavuttaa pitkän aikavälin tavoite eli sen varmistaminen, että sosiaalinen media+ -tilat ovat turvallisia

alaikäisille. Ensimmäiset tulokset maista, jotka ovat ottaneet käyttöön yleisiä sosiaalisen median ikärajoja, osoittavat, että useimmat alaikäiset löytävät keinon kiertää näitä rajoituksia. Osa alaikäisistä on samaan aikaan lakannut käyttämästä riskialtista sosiaalista mediaa ja muita riskialttiita digitaalisia palveluja, ja heillä on nyt enemmän aikaa verkon ulkopuoliseen toimintaan (kuten urheiluun ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen kasvotusten). Tämä osoittaa, että normit alaikäisten sosiaalisen media+:n käytössä voivat muuttua asteittain ja että tämän muutoksen mahdollisuus on tunnustettava.

Muutos ei kuitenkaan tapahdu hetkessä. Kesti esimerkiksi pidempään kuin yhden sukupolven ajan (esimerkiksi Saksassa ja Ruotsissa), että yhteiskunnassa tapahtui asennemuutos kouluissa annettavan ruumiillisen kurituksen kieltämiseen lainsäädännössä. Ruumiillisen rangaistuksen kieltäminen selvensi vanhempien, huoltajien, opettajien ja kasvattajien odotuksia sekä lisäsi sivullisten sitoutumista sen varmistamiseen, että alaikäisten kasvatuksessa ei käytetä väkivaltaa. Tämän toimenpiteen onnistuminen on käynyt ilmi sen käyttöönoton jälkeisistä myönteisistä arvioinneista, ja se on osoitettu jatkuvalla arvioinnilla.

Jotta ikärajat olisivat tehokkaita, myös yhteiskunnan asenteiden on muututtava. Jatkuva arviointi ja pitkän aikavälin seuranta voivat auttaa poliittisia päättäjiä saamaan kokonaiskuvan siitä, muuttuvatko alaikäisten ja heidän vanhempiensa, huoltajiensa ja kasvattajiensa tottumukset ajan mittaan.

Lapsille ja nuorille on annettava mahdollisuus elää tervettä ja antoisaa elämää sosiaalinen media+ -maailmassa sekä hyödyntää sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoamia mahdollisuuksia. **Lasten oikeudet pätevät yhtä lailla verkossa kuin sen ulkopuolellakin** – lapsilla on muun muassa oikeus olla suojassa ja turvassa taloudelliselta hyväksikäytöltä ja kaikenlaiselta rikollisuudelta (erityisesti seksuaaliselta väkivallalta) sekä oikeus saada tietoa, käydä koulua ja viettää vapaa-aikaa.

”Olemme vuosikymmenten ajan pyrkineet tekemään reaali maailmasta turvallisemman lapsille. Meidän on tehtävä samoin myös digimaailmassa. Teknologian tarjoamia mahdollisuuksia ei voi kehittää lasten turvallisuuden, terveyden tai onnellisuuden kustannuksella.”

Euroopan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen

Lapsilla on oikeus kasvaa heidän kehitystään edistävässä turvallisessa ympäristössä, niin verkossa kuin sen ulkopuolella. Vaikka alaikäisiä on edelleen tuettava verkon ulkopuolella, on myös tunnustettava, että verkkoympäristöistä on tullut yhä tärkeämpi osa heidän arkipäiväänsä. Siksi suojelusta on huolehdittava oletusarvoisesti kaikilla sosiaalisen median alustoilla ja kaikissa muissa digitaalisissa palveluissa.

Lasten oikeuksien on muodostettava perusta lasten turvallisuutta verkossa tukeville toimenpiteille. Mahdollisten ikärajojen asettamisessa on kunnioitettava kaikkia lasten oikeuksia, ja niiden on oltava oikeasuhteisia ja tasapainossa lasten edun kanssa. Tähän käytettävien keinojen on pysyttävä teknologian kehityksen tahdissa.

Vaikka sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajat ovat edelleen ensisijaisesti vastuussa palvelujensa turvallisuudesta erityisesti alaikäisten osalta, tarvitaan **toimijaekosysteemi lasten ja nuorten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi sosiaalinen media+ -ympäristössä**. Näitä toimijoita ovat sääntelyviranomaiset, joiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, palveluntarjoajat, jotka tarjoavat turvallisia ja ikätasolle sopivia palveluja, sekä vanhemmat, huoltajat, opettajat ja kasvattajat, joilla on keskeinen rooli alaikäisten digikäytön valvonnassa ja ohjaamisessa. Koska alaikäiset kasvavat ja kehittyvät ja sosiaalinen media+ -ympäristöt muuttuvat nopeasti, **ekosysteemin menestys riippuu kaikkien saman vision – lasten ja nuorten turvallinen kasvu digimaailmassa – jakavien toimijoiden toisiinsa liittyvistä toimista**.

Kaavio 1: Ekosysteemi alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa

Lisätään poliittista tahtoa vahvistaa lasten verkkoturvallisuutta

Viime kuukaudet ovat osoittaneet, että lasten verkkoturvallisuus on saanut poliittista painoarvoa kaikkialla maailmassa. **Australiassa on asetettu alaikäraja sosiaalisen median käytölle. Tämän mallin toteutus ja jatkuva arviointi ovat tarjonneet tärkeitä opetuksia muulle maailmalle.** Muut maat, kuten Yhdistynyt kuningaskunta ja Kanada, ovat seuraamassa esimerkkiä lainsäädäntöehdotuksilla, ja Indonesia on puolestaan jo asettanut alaikärajan.

Tuoreen raportin mukaan 92 prosenttia eurooppalaisista katsoo, että lasten ja nuorten paremman suojelun verkossa olisi oltava EU:n ensisijainen tavoite.ⁱ

Myös Euroopan johtajat ovat tarttuneet asiaan. On selviä merkkejä siitä, että poliittinen tahto toteuttaa konkreettisia toimia lasten verkossa kohtaamien kasvavien riskien torjumiseksi on lisääntymässä: Jyllannin julistus syyskuulta 2025ⁱⁱ, Euroopan parlamentin päätöslauselma, jossa kehoitetaan ottamaan käyttöön EU:n laajuinen digitaalinen alaikärajaⁱⁱⁱ, puheenjohtaja von der Leyenin perustama lasten verkkoturvallisuutta käsittelevä erityispaneeli ja Eurooppa-neuvoston äskettäiset päätelmät^{iv}.

Kesäkuussa 2026 G7-maat – muun muassa Italia, Japani, Kanada, Ranska, Saksa, Yhdistynyt kuningaskunta, Yhdysvallat ja Euroopan unioni – sopivat ensimmäistä kertaa korkeimmalla poliittisella tasolla yhteisistä periaatteista alaikäisten suojelemiseksi riskejä aiheuttavilta digitaalisilta palveluilta.^v

Lisäksi useat EU:n jäsenvaltiot ovat parhaillaan ottamassa käyttöön alaikärajan sosiaalisen median ja muiden sellaisten digitaalisten palvelujen käytölle, jotka voivat altistaa lapset ja nuoret haitoille. Esimerkiksi Ranska on ehdottamassa 15 vuoden ikärajaa, joka perustuu rajoitettujen palvelujen mustaan listaan. Kreikassa kaavaillaan 15 vuoden ikärajaa verkkoyhteisöpalveluille. Tanska harkitsee kieltä alle 16-vuotiaille ja mahdollisuutta alentaa ikärajaa vanhempien suostumuksella. Ruotsissa suunnitteilla oleva ikäraja perustuisi vuoteen, jona lapsi täyttää 15 vuotta, mutta ikärajan ulkopuolelle jätettäisiin useammanlaisia palveluja. Monet muutkin maat, esimerkiksi Portugali, Espanja, Saksa ja Puola, harkitsevat asiaa koskevan lainsäädännön antamista.

Kun tämä otetaan huomioon, todellisena vaarana on digitaalisten palvelujen eurooppalaisten sisämarkkinoiden pirstaloituminen. Useat jäsenvaltiot ovatkin sitä mieltä, että tätä asiaa olisi käsiteltävä EU:n tasolla. Olisi pidettävä mielessä, että jäsenvaltioilla on erilaiset koulutuksen, digitaalisen lukutaidon ja alaikäisten suojelun kulttuuriset ja kansalliset kontekstit. Hajanaisuus voisi johtaa siihen, että alaikäisten suojelun taso vaihtelisi eri puolilla EU:ta. Tämän vuoksi sääntelyviranomaiset voisivat myös kohdata käytännön ongelmia täytäntöönpanon valvonnassa ja palveluntarjoajille voisi aiheutua säännösten noudattamisesta korkeampia kustannuksia. Tällä voisi olla kerrannaisvaikutuksia turvallisemman sosiaalisen median ja turvallisempien muiden

digitaalisten palvelujen kehittämiseen sekä verkkoturvallisuutta koskevan lainsäädännön tuloksellisuuteen.

EU on jo toteuttanut konkreettisia toimia alaikäisten suojelemiseksi. Euroopan komission viimeaikaiset päätökset ovat osoittaneet, että on tarpeen reagoida lasten ja nuorten verkossa kohtaamiin uhkiin tuomalla esiin konkreettista näyttöä. Metaa ja TikTokia vastaan esitetyt alustavat havainnot ovat selkeitä esimerkkejä siitä, että ne eivät väitetysti täytä digipalvelusäädöksen mukaisia tiukkoja vaatimuksia alaikäisten suojelemisesta verkossa eivätkä tarjoa helposti saatavilla olevia mekanismeja, joilla voidaan ilmoittaa lapsiin kohdistuvaan seksuaaliväkivaltaan liittyvästä sisällöstä. Lisäksi Yhdysvaltojen tuomioistuinten viimeaikaiset merkittävät tuomiot ovat olleet historiallinen käännekohta keskustelussa alustojen vastuusta.

Lyhyt katsaus alaikäisten suojeluun verkossa

Toimet lasten ja nuorten suojelemiseksi verkossa ovat yhtä vanhoja kuin internet, ja ne ovat peräisin ajalta ennen sosiaalista mediaa, älypuhelimia ja tekoälyä. Nykyisten sääntöjen perusta alaikäisten suojelemiseksi verkossa luotiin 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa. Säästösten tarkoituksena oli antaa palveluille ja yrityksille mahdollisuus toimia ja vaihtaa tietoja yli valtioiden rajojen. Vaikka näitä sääntöjä ei suunniteltu yksinomaan lasten ja nuorten suojelemiseksi verkossa, niissä vahvistettiin monia periaatteita, joihin nykyinen lainsäädäntö yhä perustuu kolmella osa-alalla.

Ensinnäkin sisämarkkinoilla otettiin mediapalvelujen ja digitaalisten palvelujen sääntelyllä käyttöön yhteiset televisiopalvelujen säännöt kaikkialla Euroopassa, muun muassa pyrittiin suojaamaan alaikäisiä mahdollisesti haitalliselta sisällöltä. Ensimmäisellä (sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin mukaisella) yhdenmukaistetulla verkkopalveluja tai tietoyhteiskuntapalveluja koskevalla kehyksellä tuettiin myös valtioiden rajat ylittävien verkkopalvelujen kehittämistä EU:ssa.

Toinen osa-alue ovat tietosuojaa ja yksityisyyden suojaa koskevat säännöt, alkaen vuoden 1995 tietosuojadirektiivin yhteisistä normeista, jotka koskevat henkilötietojen keräämistä ja käyttöä jäsenvaltioissa.

Kolmas osa-alue on kuluttajansuoja. EU:n yhteisillä säännöillä torjutaan harhaanjohtavia ja aggressiivisia kaupallisia menettelyjä. Näissä säännöissä otetaan huomioon, että haavoittuvassa asemassa olevat kuluttajat tarvitsevat lisäsuojaa, mikä on merkittävä periaate digitaalisessa ympäristössä. Haavoittuvassa asemassa ovat myös lapset ja nuoret, sillä he voivat altistua kaupallisille menettelyille, jotka voivat vaikuttaa heihin eri tavalla kuin aikuisiin.

Digitaaliteknologioiden juurtuessa yhä syvemmälle jokapäiväiseen elämään EU on jatkanut näiden oikeudellisten kehysten päivittämistä vastatakseen uusiin haasteisiin. Yleisellä tietosuojaa-asetuksella on otettu käyttöön erityisiä suojatoimia, joilla turvataan lasten henkilötiedot ja suostumus verkossa. Audiovisuaalisia mediapalveluja koskevaa direktiiviä on laajennettu kattamaan audiovisuaalisen sisällön ja

videonjakoalustojen uudet muodot. Lisäksi digipalvelusäädöksessä on vahvistettu verkossa toimivia välityspalveluja koskevat säännöt, myös alaikäisten suojelemiseksi.

Tämä kehitys heijastaa laajempaa suuntausta: digitaaliteknologiat eivät enää sovi yhteen ainoaan sääntelylliseen tai oikeudelliseen luokkaan. Sosiaalisessa mediassa ja muissa digitaalisissa palveluissa yhdistyvät median, viestinnän, kaupan ja tietojenkäsittelyn osatekijät, usein samalla alustalla. Näin ollen alaikäisten suojeluun verkossa sovellettavan tuloksellisen toimintamallin on oltava kokonaisvaltainen, ja siinä on hyödynnettävä EU:n lainsäädännön useiden eri alojen välineitä. Näistä aloista voidaan mainita alustojen sääntely, tietosuoja, kuluttajansuoja ja audiovisuaalisen median sääntely.

Tekoälyn nopean kehityksen ja käyttöönoton myötä alaikäisiin verkossa kohdistuvat riskit ovat räjähtämässä käsiin. Samaan aikaan sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut pyrkivät koko ajan kehittymään käyttäjien mielenkiinnon herättämiseksi ja säilyttämiseksi nykyisessä "huomiotaloudessa". Sääntelyviranomaisten on tärkeämpää kuin koskaan vahvistaa alaikäisten suojelua ja heidän valmiuksiaan toimia turvallisesti sosiaalinen media+ -maailmassa.

Näyttö riskeistä ja mahdollisuuksista, joita alaikäiset kohtaavat verkossa

Teknologian nopea kehitys on tarjonnut lapsille ainutlaatuisia mahdollisuuksia vaihtaa kokemuksia ikätovereiden kanssa, ilmaista luovuuttaan sekä saada tietoa ja tukea. Lapset eivät kuitenkaan ole aikuisia, ja sosiaalinen media+ -ympäristö altistaa heidät eri-ikäisinä erilaisille fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen ja kehitykseen kohdistuville riskeille. Myös sosioekonomisilla ja yksilöllisillä tekijöillä, kuten perhetaustalla ja sukupuolella, sekä sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen suunnittelulla on ratkaiseva vaikutus.

Ratkaisevassa asemassa on vankka näyttö siitä, miten riskit ja haitat liittyvät sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin, jotta näyttöä voidaan hyödyntää asianmukaisissa toimissa alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa. Sosiaalinen media+:n erityispiirteet, toiminnot tai muodot voivat olla eri määrin haitallisia riippuen lapsen tai nuoren sosiaalisesta ja henkilökohtaisesta tilanteesta. Erityisen alttiita verkossa esiintyville haitoille voivat olla alaikäiset, jotka kuuluvat rodullisiin, etnisiin ja uskonnollisiin vähemmistöryhmiin tai hlbtqi+ -yhteisöön taikka tarvitsevat erityisopetusta tai kärsivät aiemmista mielenterveysongelmista. Tätä haavoittuvuutta lisäävät luonnollisesti sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut, jos niiden sisältö tai suunnittelu on haitallista, manipuloivaa tai riippuvuutta aiheuttavaa. Näiden ominaisuuksien kehittyessä myös tutkimuksen ja näytön keräämisen tulisi kehittyä.

Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen alaikäisille aiheuttamat fyysiset ja mielenterveyteen liittyvät riskit ovat huomattavia. Fyysisen terveyden osalta voidaan todeta, että liiallinen ruutuaika syrjäyttää ulkoilun ja urheilun sekä

saattaa vaikuttaa lasten terveyteen, kuntoon ja uneen. Sosiaalinen media+:n ja digilaitteiden käyttö varhaisella iällä johtaa siihen, että tietoa ei etsi omatoimisesti ja henkilökohtainen sosiaalinen vuorovaikutus jää puuttumaan. Tämä voi vaikuttaa sosioemotionaaliseen kehitykseen ja altistaa mielenterveysongelmille. Digilaitteiden liiallinen käyttö voi myös aiheuttaa ongelmia, kuten tuki- ja liikuntaelinsairauksia ja digitaalista silmärasitusta.

Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käytöstä lapsille aiheutuvat mielenterveysriskit ovat merkittäviä. Sellaiset sosiaalinen media+ -ympäristön riskit, jotka vahingoittavat suoraan lasten mielenterveyttä, ovat yhteydessä mahdollisuuteen pahentaa lapsella jo entuudestaan olevia mielenterveysongelmia, kuten masennusta ja ahdistusta. Tässäkin yhteydessä sosiaaliset ja yksilölliset tekijät määrittävät lasten ja nuorten altistumisen riskeille.

Yleisesti ottaen sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen runsas käyttö lasten ja nuorten keskuudessa liittyy uni- ja keskittymisongelmiin sekä masennuksen ja ahdistuneisuuden lisääntymiseen. Riippuvuutta aiheuttavat suunnitteluominaisuudet vahvistavat näitä vaikutuksia kannustamalla pakonomaista tarkistamista, vahvistamalla paitsi jäämisen pelkoa (fomo) ja voimistamalla sosiaalista vertailua. Tämä voi heikentää alaikäisten itsetuntoa ja lisätä stressiä. Algoritmiset vahvistamis- ja suosittelujärjestelmät voivat lisätä disinformaatiota ja vihapuhetta. Näistä vaikutuksista aiheutuu suurta haittaa erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville ryhmille verkossa.

Alaikäiset ovat huomattavassa riskissä altistua verkossa rikoksille ja laittomalle sisällölle. Sekä aikuiset että alaikäiset hyödyntävät tarkoituksellisesti sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluja, esimerkiksi pelialustoja, ollakseen yhteyksissä lapsiin ja nuoriin. Riskejä ovat muun muassa altistuminen seksuaaliväkivallalle (kuvamateriaali), houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin, verkkokiusaaminen, radikalisoituminen sekä yllyttäminen laittomiin, väkivaltaisiin tai terroritekoihin. Tekoälyvälineitä käytetään yhä enemmän, minkä myötä lapsille ja nuorille aiheutuu vakavia uhkia lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan synteettisen kuvamateriaalin (esimerkiksi syvävääreennösten) tuotannosta. Näillä väärinkäytöksillä on vakavia vaikutuksia alaikäisten kehitykseen sekä heidän psyykkiseen ja fyysiseen terveyteensä. Vakavimmissa tapauksissa ne voivat vaarantaa heidän henkensä.

Sosiaalinen media ja muut digitaalisten palvelujen tarjoajat ovat edelleen ensisijaisesti vastuussa alaikäisten turvallisuudesta palveluissaan. Lisäksi vanhemmilla ja hoitajilla on tärkeä rooli lasten ja nuorten verkossa viettämän ajan valvonnassa ja alaikäisten opastamisessa käsittelemään sosiaalinen media+ -ympäristöissä vastaan tulevia riskejä. Riittävä verkon ulkopuolinen toiminta ja henkilökohtainen vuorovaikutus ovat olennaisen tärkeitä joka iässä.

Monista mahdollisista haitoista huolimatta **sosiaalinen media+ tarjoaa lapsille ja nuorille monia mahdollisuuksia.** Kun alaikäisille annetaan mahdollisuus turvalliseen vuorovaikutukseen verkossa ja heillä on vankat digitaaltaidot, sosiaalisen median ja

muiden digitaalisten palvelujen käyttö voi edistää hyvinvointia, sosiaalista kanssakäymistä, tukea antavia vertaisverkostoja sekä mahdollisuuksia itseilmaisuun, kansalaisvaikuttamiseen ja itseohjautuvaan oppimiseen. Kohdennetut digitaaloitteet, kuten EU:n Parempi internet lapsille -strategia, Safer Internet -keskukset ja medialukutaidon sisällyttäminen kansallisiin opetusohjelmiin, voivat todistetusti parantaa kriittistä ajattelua, disinformaation vastustuskykyä ja alaikäisten taitoa toimia verkossa turvallisesti.

Turvallisiksi suunnitellut sosiaalisen median ja muut digitaaliset palvelut voivat voimaannuttaa lapsia ja nuoria ja edistää heidän aktiivisuuttaan verkossa tukemalla digitaalisten ja medialukutaidon hankkimista. Kouluissa vanhempien ja huoltajien tuella tarjottavan ikätasolle sopivan digitaalikasvatuksen myötä alaikäiset voivat myös tarttua verkkomaailman tarjoamiin mahdollisuuksiin ja hallita mahdollisia riskejä ja haittoja.

Riskien käsittely ikäryhmittäin

Lasten kasvaessa ja itsenäistyessä vanhempien mahdollisuudet valvoa lasten toimintaa verkossa heikkenevät. Vertaisvaikutuksen merkitys kasvaa. Nuorten lähestyessä täysi-ikäisyyttä heidän toiminnastaan verkossa tulee entistä itsenäisempää ja he pystyvät paremmin ymmärtämään ja torjumaan riskejä, joille he siellä altistuvat. Tarpeet ovat luonnollisesti erilaisia 3-vuotiaalla ja 16-vuotiaalla. Tämä korostaa tässä raportissa sovelletun **ikäkausikehityksen huomioon ottavan, ikäryhmittäin erotellun lähestymistavan tärkeyttä, kun käsitellään lasten turvallisuutta verkossa:**

Alle 3-vuotiaat lapset kärsivät pääasiassa ihmissuhteisiin vaikuttavista riskeistä ja teknoferenssistä¹ passiivisina verkon käyttäjinä. Riskit johtuvat suurelta osin siitä, että suoran vuorovaikutuksen sijasta hoitajat käyttävät ruutuaikaa pienten lasten "rauhoittamiseen" tai huomion suuntaamiseen. Tämä voi vaikuttaa lasten keskittymiskykyyn, kielen oppimiseen ja sosioemotionaaliseen kehitykseen.

Aikuisen valvonnassa itsenäistä käyttöä aloitteleviin **3–5-vuotiaisiin** kohdistuu verkkoympäristöissä enemmän riskejä, jotka liittyvät suurempaan ruutualtistukseen. Sosiaalinen media ja muut digitaaliset palvelut, jotka on optimoitu välittömän mielihyvän tuottamiseen, toistuvaan palkitsemiseen ja jatkuvaan ulkoiseen stimulointiin, ovat perustavanlaatuisesti ristiriidassa lasten kehittyvien taitojen kanssa ja voivat haitata heidän pitkän aikavälin kehitystään.

Lasten sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttö lisääntyy merkittävästi **6–9-vuotiaana**. Verkkomaailmasta saatu ulkopuolinen palaute (esimerkiksi "tykkäykset", pisteet ja tulostaulut) risteää itsetunnon kehityksen kanssa, joka perustuu taitojen omaksumiseen reaali maailmassa. Tämä voi lisätä huolta

¹ Vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen häiriintyminen teknologian vuoksi.

omasta pärjäämisestä ja vertailua samanikäisiin ja lisätä alttiutta verkkokiusaamiselle, vihapuheelle ja ikätovereiden harjoittamalle häirinnälle.

Pääsystä sosiaalinen media+ -tiloihin tulee **10–12-vuotiaille** keskeinen edellytys sosiaaliselle osallistumiselle. Tässä iässä lasten kehityksen herkkyykskaudet ovat eniten ristiriidassa verkkoalustalähtöisen vahvistamisen kanssa. Algoritmiset suositusjärjestelmät lisäävät sosiaalista vertailua, altistumista haitalliselle tai laittomalle sisällölle (mukaan lukien lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistava kuvamateriaali, ääriliikkeiden propaganda ja disinformaatio) ja riippuvuutta aiheuttaville suunnittelumalleille, jotka lisäävät masennuksen ja ahdistuneisuuden oireita. Viimeaikaiset seurantatutkimukset viittaavat siihen, että älypuhelimien hankkiminen ensimmäistä kertaa 12-vuotiaana (eikä 13-vuotiaana) saattaa liittyä suurempaan masennuksen ja muiden mielenterveysongelmien riskiin vuoden kuluttua.^{vi} Tämä esimerkki tuo esiin sen, että alle 13-vuotiaat lapset ovat yleisesti ottaen erityisen haavoittuvia.

Nuoret siirtyvät **13–15-vuotiaana** sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen valvotusta käytöstä entistä autonomisempaan käyttöön. Tässä vaiheessa huoltajien ja koulun kasvatushenkilöstön perinteiset valvonnan muodot menettävät vaikuttavuuttaan. Riskeihin vaikuttavat yhä enemmän sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen rakenteet eikä pelkästään yksilön käyttäytyminen. Keskeisenä haasteena on puuttua algoritmijärjestelmiin, jotka vaikuttavat altistumiseen ja käyttäytymiseen ja toimivat melko läpinäkymättömästi.

Itsenäistymiskehitys on normaali osa kasvamista yhtä lailla nykypäivän verkkomaailmassa kuin verkon ulkopuolellakin. Kysymys ei siis olekaan nuorten itsenäistymisen jarruttamisesta vaan siitä, miten heidän altistumistaan haitoille voidaan vähentää erityisen haavoittuvassa kehitysvaiheessa. Toimiva suojele edellyttää ikäkausikehityksen huomioon ottavaa ja monitasoista lähestymistapaa, jossa yhdistyvät sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen sääntely, koulutustoimet sekä itsesääntelyn ja median kriittisen käytön tukeminen.

Lopulta **16–18-vuotiaana** nuoret kokevat vaiheen, jossa heidän identiteettinsä vahvistuu ja itsenäisyytensä kasvaa. Nuorten saavat kehittyessään paremmat valmiudet ymmärtää ja käsitellä verkossa kohtaamiaan riskejä. Neurobiologinen kehitys ei kuitenkaan ole läheskään päätepisteessä, ja sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttö pahentaa riippuvuuden, ahdistuneisuuden ja mielenterveysongelmien riskiä. Tämänikäisten nuorten on hankittava tarvittavat taidot (kuten kriittinen ajattelu ja arvostelukyky), jotta he voivat liikkua verkkomaailmassa sujuvasti ja turvallisesti ja hyödyntää sen koko potentiaalin.

Kuusi peruseriaatetta alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvat riskit ja mahdollisuudet sosiaalinen media+ -ympäristössä edellyttävät kokonaisvaltaista toimintapoliittista kehystä, jolla

sekä suojellaan että voimaannutetaan alaikäisiä verkossa. Seuraavat **kuusi puheenjohtajien laatimaa peruseriaatetta ohjasivat erityispaneelin työtä**, ja ne näkyvät tämän raportin rakenteessa. Toimenpiteiden olisi perustuttava vankkaan näyttöön ja analyysiin haasteista ja mahdollisuuksista, joita lapset kohtaavat verkossa. Tehokas täytäntöönpano ja arviointi ovat olennaisia tulosten varmistamiseksi.

- **Periaate 1: Ikäkausikehitykseen perustuva lähestymistapa (ks. 1. luku)**

Varmistetaan ikätason huomioon ottava sääntely ja eriytetty opastus. Lasten ja nuorten vaihteellinen kehitys edellyttää sellaisten suojelutoimenpiteiden suunnittelua ja käyttöönottoa, joilla puututaan tietyn ikäisten kohtaamiin riskeihin. Näissä toimenpiteissä olisi mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon lasten henkilökohtainen ja sosiaalinen tilanne, joka saattaa osaltaan vaikuttaa heidän altistumiseensa riskeille.

- **Periaate 2: Tasa-arvo ja monimuotoisuus (ks. 2. luku)**

Tunnistetaan eri ikäryhmien ja sosioekonomisten ryhmien eriarvoisuus altistumisessa riskeille ja verkon haitoille. Sukupuoli, seksuaalisuus, rodullinen, etninen ja uskonnollinen tausta, erityisopetuksen tarve ja ennestään olemassa olevat mielenterveysongelmat vaikuttavat alaikäisten haavoittuvuuteen verkossa esiintyvien haittojen suhteen. Nämä tekijät vaikuttavat myös vanhempien ja huoltajien resursseihin ja valmiuksiin tukea lapsia ja nuoria heidän itsenäistymiskehityksessään.

- **Periaate 3: Alaikäisten suojelu (ks. 3. luku)**

Lasten ja nuorten on voitava hyötyä turvallisista sosiaalisen media+ -tiloista. Alaikäisten suojelu haitalliselta sisällöltä, riippuvuutta aiheuttavilta ominaisuuksilta, digitaaliselta laiminlyönniltä² ja verkossa tapahtuvilta rikoksilta (esimerkiksi seksuaaliselta hyväksikäytöltä) olisi otettava huomioon sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen suunnittelun yhteydessä. Alaikäisten olisi voitava helposti ilmoittaa kaikista haitallisista sisällöistä tai ominaisuuksista. Nämä ilmoitukset olisi asetettava etusijalle, ja palveluntarjoajien olisi viipymättä poistettava haitallinen sisältö tai haitalliset ominaisuudet.

- **Periaate 4: Digitaalisten palvelujen vastuuvollisuus ja kuluttajien oikeudet (ks. 3. luku)**

Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien on otettava ensisijainen vastuu sen varmistamisesta, että verkkotiloihin pääsy ja niiden käyttö on turvallista alaikäisille. Kannustetaan suunnittelemaan digitaaliset palvelut turvallisiksi ja pannaan sisältöperusteinen sääntely nopeasti täytäntöön. Sosiaalisen median ja

² Lasta hoitava henkilö jättää toistuvasti antamatta lapsen kehitystason edellyttämää huomiota, vastakaikua, valvontaa tai suojelua, koska digitaalitekniikat häiritsevät, korvaavat tai heikentävät olennaisia hoivatoimintoja.

muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien olisi osoitettava, että niiden palvelujen ominaisuudet eivät ole haitallisia, ennen kuin niitä voidaan tarjota lapsille ja nuorille.

- **Periaate 5: Voimaannuttaminen ja mediakasvatus (ks. 4. luku)**

Annetaan vanhemmille ja hoitajille, opettajille ja kasvattajille mahdollisuus tukea lasten ja nuorten asteittaista siirtymistä turvalliseen ja itsenäiseen verkkoalustojen käyttöön. Tarjotaan riittävät mahdollisuudet (esimerkiksi digitaitojen ja medialukutaidon opetus) ja asianmukainen infrastruktuuri, jotta vanhemmat voivat pohtia omaa toimintaansa ja opastaa alaikäisiä vuorovaikutuksessa verkossa. Toimenpiteet on sovittava hoitajien ja kasvattajien rooleihin, jotka muuttuvat lasten ja nuorten kehityksen myötä.

- **Periaate 6: Lasten oikeudet ja osallistuminen (ks. 4. luku)**

Turvataan lasten oikeus turvalliseen osallistumiseen, vuorovaikutukseen ja yhteiseen luovaan toimintaan verkossa ja sen ulkopuolella. Lapsia suojelevien toimien olisi aina perustuttava lasten oikeuksiin, sellaisina kuin ne käsitetään asiaa koskevissa kansainvälisissä kehyksissä³. Ikärajojen asettamisessa on kunnioitettava lapsen oikeuksia verkossa, niiden on oltava kohtuullisia, ajallisesti rajoitettuja ja oikeassa suhteessa lapsen etuun. Tämä korostaa myös tarvetta investoida kaikenikäisten alaikäisten toimintaan verkon ulkopuolella ja edistää sitä.

Puheenjohtajan erityisneuvonantajat ja lasten verkkoturvallisuutta käsittelevän erityispaneelin puheenjohtajat

Professori, tohtori Jörg M. Fegert

Tohtori Maria Melchior

Professori, tohtori Jörg M. Fegert

Ulmin yliopistollisen sairaalan lasten ja nuorten psykiatrian, psykologian ja psykoterapian osaston johtaja

Tohtori Maria Melchior

Ranskan kansallisen terveys- ja lääketieteellisen tutkimuksen instituutin (INSERM) johtaja

³ Erityisesti Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista ja lapsen oikeuksien komitean yleiset huomautukset, Euroopan unionin perusoikeuskirja ja lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia.

Alaikäisten suojeleminen ja voimaannuttaminen verkossa

LASTEN VERKKOTURVALLISUUS

TILANNEANALYYSI

KEHITYKSEEN PERUSTUVA LÄHESTYMISTAPA

Varmistetaan, että sääntely on ikätasolle sopivaa ja opastus eriytettyä

TASA-ARVO JA MONIMUOTOISUUS

Tunnistetaan eri ryhmien eriarvoisuus riskien, altistumisen ja digitaalisten haittojen suhteen

ALAIKÄISTEN SUOJELEMINEN

Suojellaan alaikäisiä haitalliselta sisällöltä, riippuvuutta aiheuttavalta suunnittelulta, digitaalisilta laiminlyönneiltä ja rikoksilta (esim. seksuaaliväkivalta ja kiusaaminen)

DIGITAALISTEN PALVELUJEN TARJOAJIEN VASTUUVELVOLLISUUS SEKÄ KULUTTAJANOIKEUDET

Varmistetaan turvallisuus suunnittelun ja sisältöpohjaisen sääntelyn avulla

VOIMAANNUTTAMINEN JA MEDIAKASVATUS

Huolehditaan siitä, että vanhemmat ja huoltajat pystyvät tukemaan alaikäisten digitaalisia taitoja ja medialukutaitoa vastuullisessa käytössä

LASTEN OIKEUDET JA VANHEMPIEN OSALLISTUMINEN

Varmistetaan oikeus turvalliseen osallistumiseen ja yhteiseen luovaan toimintaan verkossa

TOIMENPITEET

ARVIOINTI

Keskeiset suositukset alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa

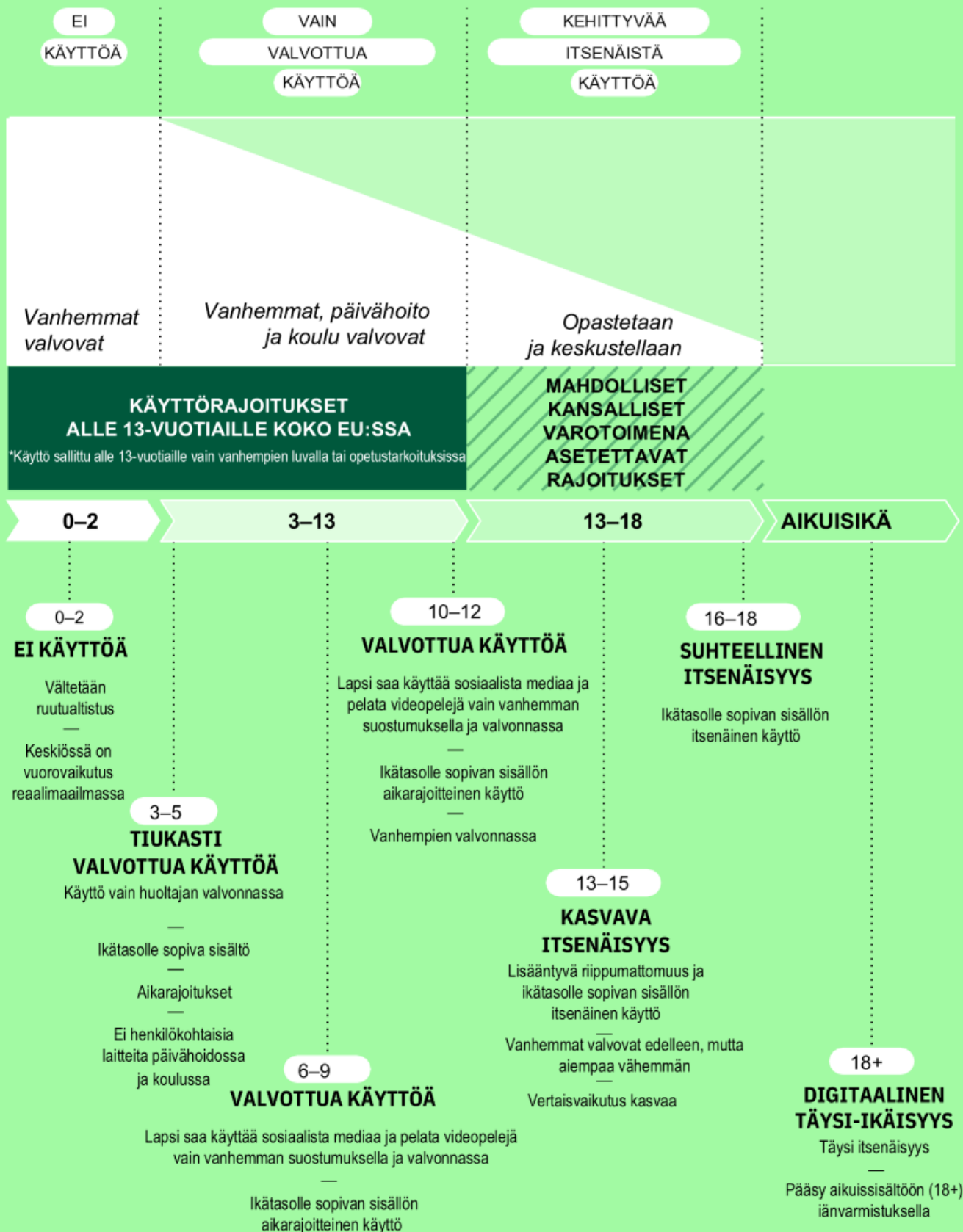
Tässä raportissa esitetyt suositukset perustuvat ikäkausikehitykseen pohjautuvaan lähestymistapaan, ja ne ovat kuuden peruseriaatteen mukaiset. Suositusten yleisenä tavoitteena on sovittaa yhteen toisaalta tarve suojella lapsia ja nuoria verkossa ja toisaalta kunnioittaa heidän oikeuttaan osallistua sosiaalinen media+ -maailmaan ja hyödyntää sen tarjoamia mahdollisuuksia.

Suositukset ikätasolle sopivasta sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käytöstä

- 1. 0–2-vuotiaat: Ruutuajan ja sosiaalinen media+:n käytön rajoittaminen.** Ruutuajan rajoittaminen varhaislapsuudessa ei tarkoita ehdotonta älylaitteiden käyttökieltoa. Sen sijaan siinä otetaan huomioon lapsen kehitystarpeet, jotka liittyvät kiintymiseen, aistien kehitykseen ja varhaiseen kielen oppimiseen. Vanhempien ja hoitajien olisi asetettava etusijalle kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus ja tarkasteltava omaa digitaalisten laitteiden käyttöään, jotta he voivat tarjota myönteisen roolimallin ja välttää teknoferenssin. Tämä lähestymistapa vastaa Maailman terveysjärjestön suosituksia, joilla pyritään ehkäisemään häiriöt lasten neurobiologisessa ja kognitiivisessa kehityksessä ja tunnesiteiden muodostumisessa sekä fyysiset ongelmat (esim. vaikutukset näkökykyyn).
- 2. 3–12-vuotiaat: Ikätasolle sopivien laitteiden ja sosiaalinen media+:n valvottu käyttö.** Lasten ei pitäisi käyttää internetiin yhteydessä olevia laitteita ilman valvontaa. Koulujen olisi tarjottava tilat laitteiden valvotulle ja rajoitetulle käytölle opetustarkoituksiin, mikä tukee digitaalista ja medialukutaitoa, psyykkistä selviytymiskykyä ja riskien kriittistä pohdintaa. Vanhempien ja hoitajien olisi valvottava ja tuettava asteittain itsenäisempää ikätasolle sopivan sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttöä. Heidän olisi myös keskusteltava säännöllisesti lasten kanssa mahdollisista hyödyistä ja riskeistä, joita liittyy alaikäisten vuorovaikutukseen verkossa. Sekä hoitajien että kasvattajien olisi edelleen kannustettava tähän ikäryhmään kuuluvia lapsia aktiivisuuteen verkon ulkopuolella.
- 3. 13–18-vuotiaat: Sosiaalinen media+:n ikätasolle sopivan itsenäisen käytön kehittyminen.** Kaikilla 13–18-vuotiailla olisi oltava pääsy ainoastaan heidän ikätasolleen sopivaan ja oletusarvoisesti turvalliseen sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin, joissa on aktiivisesti otettu käyttöön keskeisiä turvaominaisuuksia (esim. jatkuvan selaamisen ja suosittelujärjestelmien rajoitukset). Yksilöllinen ja ikätasolle sopiva vanhempien valvonta on edelleen olennaisen tärkeää, kunnes on kehitetty tällaisia oletusarvoisesti turvallisia sosiaalisen median ja muita digitaalisia palveluja. Myös sääntelyviranomaisten täydentäviä varotoimenpiteitä voitaisiin harkita. Samalla kun yli 16-vuotiaat siirtyvät

kohti yhä suurempaa digitaalista autonomiaa, heihin kohdistuu yhä riskejä, jotka liittyvät altistumiseen haitalliselle verkkosisällölle. Sen vuoksi vanhempien ja huoltajien olisi edelleen keskusteltava alaikäisten kanssa heidän kokemuksistaan verkossa. Nuorilla olisi oltava etuoikeutettu pääsy tukipalveluihin ja valitusjärjestelmiin, ja heidän olisi voitava hyödyntää tukea antavia vertaisverkostoja, jotka edistävät sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen vastuullista käyttöä.

Alaikäisten sosiaalinen media+:n ikätasolle sopiva käyttö

Suosituksset lasten ja nuorten suojelemiseksi verkossa

- **Ehdotetaan yhdenmukaistettua EU:n laajuista rajoitusta alle 13-vuotiaiden pääsyyllä sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin.**

Tarvitaan yhdenmukaistettu EU:n laajuinen rajoitus, joka koskee alle 13-vuotiaiden pääsyä sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin, tekoälykumppanit mukaan luettuina. Yhdenmukaistettu pääsyräjoitus helpottaisi oikeasuhteisen ja oikeuksia kunnioittavan iänvarmistuksen toteuttamista ja edistäisi sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajiin sovellettavia oletusarvoista turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Alle 13-vuotiailla olisi oltava ajallisesti rajoitettu pääsy ikätasolle sopiviin sosiaaliseen media+ -ympäristöihin vain vanhempien luvalla ja valvonnassa tai kouluympäristössä. Nuorten olisi 13 vuotta täytettyään voitava käyttää omalle ikätasolleen sopivia ja turvallisia sosiaalisen median ja muita digitaalisia palveluja yhä itsenäisemmin.

EU:n laajuista 13 vuoden vähimmäisikää koskevat yhdenmukaiset säännöt edistäisivät sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa, koska palveluntarjoajiin sovellettaisiin yhtä ainoaa vaatimustenmukaisuuskehystä. Yhdenmukaiset säännöt helpottaisivat täytäntöönpanoa ja sääntelyviranomaisten suorittamaa valvontaa niin kansallisella kuin EU:n tasolla. Samalla varmistettaisiin kaikkien alaikäisten yhtäläinen suojeleminen verkossa kaikkialla EU:ssa riippumatta sosioekonomisesta, kulttuurisesta ja kansallisesta kontekstista.

- **Otetaan käyttöön toimivia iänvarmistusjärjestelmiä, jotta voidaan tarkistaa ikä ja tukea turvalliseksi suunnittelemisen ja ikätasolle sopivuuden periaatteita alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa.**

Iänvarmistusmenetelmien (iän todentaminen ja arviointi) on oltava oikeasuhteisia, ja niissä on noudatettava vähimmäisvaatimuksia, jotka koskevat erityisesti käyttäjien perusoikeuksia, mukaan lukien lasten oikeudet ja niihin liittyvät suojaustoimet. Kaikissa iän tarkistamiseen käytettävissä menetelmissä olisi noudatettava tiukimpia yksityisyyttä ja tietosuojaa koskevia vaatimuksia, eivätkä ne saisi johtaa henkilöasiakirjojen ja biometristen tietojen käsittelyyn iän arvioimiseksi. Olisi otettava käyttöön teknisiä standardeja, kuten nollatietotodistus, jotta voidaan varmistaa, että sekä iän arviointiin velvoitettu alusta että iäntodentamispalvelun tarjoaja eivät saa mitään sellaisia tietoja, joiden avulla käyttäjän voi jäljittää tai tunnistaa.

Iänvarmistusmenetelmien avulla olisi voitava tarkasti määrittää vaadittava ikä tai ikäryhmä, ja niiden olisi oltava todellisissa olosuhteissa helppokäyttöisiä ja luotettavia. Menetelmien avulla tulisi voida tehokkaasti ehkäistä sääntöjen kiertäminen ja kyberturvallisuusuhkat, ja niiden olisi oltava osallistavia (ja syrjimättömiä) ja tasapuolisesti kaikkien niitä tarvitsevien saatavilla. Sosiaalisen

median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien on noudatettava velvoitetta estää alaikäisiä altistumasta riskialttiille palveluille tai käyttäjille, jotka esiintyvät lapsina ja nuorina.

- **Laajennetaan ja yhdenmukaistetaan sääntöjä, jotka koskevat sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen suunnittelun keskeisiä turvaominaisuuksia.**

Sosiaalisessa mediassa ja muissa digitaalisissa palveluissa olisi otettava lähtökohtaisesti huomioon turvallinen suunnittelu ja ikätasolle sopivat suoja-toimet (esim. mahdolliset loputonta selaamista, automaattista toistoa, push-ilmoituksia ja ongelmallisia yksilöllisiä suosittelujärjestelmiä koskevat rajoitukset). Riippuvuutta aiheuttavaan tai harhauttavaan suunnitteluun, pyytämättä tapahtuviin yhteydenottoihin ja ”kaninkoloihin” olisi puututtava tekemällä suojaavista oletusasetuksista olennainen osa sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluja. Laajentamalla ja yhdenmukaistamalla keskeisiä turvaominaisuuksia koskevat säännöt varmistettaisiin varmuus ja yhdenmukaisuus koko sosiaalinen media+ -ympäristössä. Koska teknologia kehittyy nopeasti, keskeisiä turvaominaisuuksia koskevia sääntöjä olisi voitava mukauttaa, jotta voidaan puuttua uusiin haitallisiin suunnitteluominaisuuksiin.

- **Siirretään sosiaaliselle medialle ja muille digitaalisten palvelujen tarjoajille todistustaakka sen osoittamisesta, että niiden tuotteet ja palvelut ovat turvallisia alaikäisille.**

Ikärajoja olisi sovellettava, kunnes sosiaalinen media ja muut digitaalisten palvelujen tarjoajat ovat ottaneet käyttöön keskeiset turvallisuussuunnitteluun liittyvät ominaisuudet lasten ja nuorten suojelemiseksi. Ennen kuin palveluntarjoajat ovat osoittaneet, että niillä on käytössä turvalliset ja ikätasolle sopivat ominaisuudet ja että ne siten noudattavat EU:n ja kansallisia vaatimuksia, niiden ei pitäisi voida tavoittaa alaikäisiä. Mikäli on olemassa ”oletusarvoisesti turvallinen” versio, ikätasolle sopimattomat (aikuisille tarkoitetut) ominaisuudet olisi voitava aktivoida vasta tosiasiallisen iänvarmistuksen jälkeen.

- **Vahvistetaan täytäntöönpano- ja arviointivalmiuksia.**

Koska lasten turvallisuuteen verkossa sovelletaan jo monenlaisia sääntöjä (digipalvelusäädös, yleinen tietosuoja-asetus, tekoälysäädös jne.), valvontaviranomaisten olisi tehostettava yhteistyötä ja tietojenvaihtoa eri oikeudellisten kehysten välillä. Tämä on olennaisen tärkeää, jotta voidaan välttää epä johdonmukaisuudet ja varmistaa perusoikeuksien suojeluun perustuva johdonmukainen, ennakoitava ja vaikuttava oikeudellinen ympäristö. Euroopan komission olisi tarkasteltava mekanismeja, jotka mahdollistavat saumattoman yhteistyön valvontaviranomaisten välillä, jotta voidaan hyödyntää jo olemassa

olevia täytäntöönpanorakenteita. Lisäksi on tarpeen arvioida, olisiko täytäntöönpanosta ja arvioinnista vastaaville sääntelyviranomaisille osoitettava lisäresursseja tai niiden rakenteita uudistettava. Olisi harkittava toimia, joilla vahvistetaan kansalaisyhteiskunnan roolia täytäntöönpanon valvonnassa ja sen panosta täytäntöönpanon valvontavalmiuksiin, myös olemassa olevien rakenteiden kautta. Täytäntöönpanon valvontatoimien on täydennettävä toisiaan, ja niissä on vältettävä ristiriitaisuuksia.

- **Hyväksytään pikaisesti toimenpiteitä sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien velvoittamiseksi selkeästi ehkäisemään, havaitsemaan ja estämään verkossa, myös henkilöiden välisessä viestinnässä, tapahtuva verkkovälitteinen lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta ja ilmoittamaan siitä.**

Lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevista säännöistä annetun väliaikaisen asetuksen voimassaolon päättymisestä johtuva aukko lasten suojelemisessa on korjattava nopeasti. EU:n lainsäätäjien olisi pikaisesti hyväksyttävä ehdotettu pitkän aikavälin asetus lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Yli 80 prosenttia rikostutkimuksista, jotka koskevat lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa, saa alkunsa sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien ilmoituksista. Lapset ovat usein liian peloissaan ilmoittaakseen siitä itse. Usein ainoa keino lopettaa lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta, myös henkilöiden välisessä viestinnässä, on havaita sitä todistava materiaali.

- **Jäsenvaltiot voivat varotoimena ottaa käyttöön sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluja koskevia ylimääräisiä pääsyrajoituksia, joita sovelletaan 13 vuotta täyttäneisiin.**

Varotoimena käyttöön otettavien ylimääräisten pääsyrajoitusten olisi täydennettävä alle 13-vuotiaita koskevaa EU:n laajuista sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen pääsyrajoitusta. Nuorilla voi olla pääsy vain sellaiseen sosiaaliseen media+ -ympäristöön, joka on turvallinen sisällön ja suunnitteluominaisuuksien osalta, ikätasolle sopiva ja suunniteltu heidän oikeutensa ja tarpeensa huomioon ottavalla tavalla. Koska historiallinen ja kansallinen konteksti vaihtelee jäsenvaltioittain, jäsenvaltiot saattavat haluta soveltaa korkeampaa ikärajaa kuin 13 vuotta. Kaikkia varotoimena käyttöön otettavia ylimääräisiä kansallisia pääsyrajoituksia olisi arvioitava jatkuvasti. Lisäksi niitä oli mahdollisesti arvioitava uudelleen sen jälkeen, kun sosiaalisesta mediasta ja muista digitaalisista palveluista on tehty oletusarvoisesti turvallisia lapsille ja nuorille.

- **Sovelletaan tiukempia sääntöjä siihen, miten tutkijat saavat tietoja käyttöönsä ja voivat tarkastella niitä.**

Digipalvelusäädöksen 40 artiklan mukaisesta tiedonsaannista heinäkuussa 2025 annettu delegoitu säädös on periaatteessa avannut hyväksytyille tutkijoille uuden väylän päästä käsiksi verkkoalustan tietoihin. Näitä tietoja voidaan käyttää sellaisen tutkimuksen tekemiseen, jolla edistetään järjestelmäriskien havaitsemista, tunnistamista ja ymmärtämistä sekä lasten turvallisuutta verkossa edistävien riskinhallintatoimenpiteiden arviointia.

Se, tuottaako tämä väylä tuloksia, riippuu siitä, noudattavatko sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajat sääntöjä ja valvovatko sääntelyviranomaiset niiden noudattamista tehokkaasti. Lisäksi se riippuu väylän kattamien palvelujen laajuudesta sekä toimitettujen tietojen laadusta ja jatkuvuudesta. Komission olisi arvioitava 40 artiklan mukaisten tietoihin pääsyä ja tietojen tarkastelua koskevien vaatimusten toimivuutta sen jälkeen, kun ensimmäiset delegoituun säädökseen perustuvat tutkijoiden kokemukset on saatu. Tämä on olennaisen tärkeää sen varmistamiseksi, että verkkoalustat reagoivat tiedonsaantipyyntöihin vaatimustenmukaisuus-, riskinarviointi- ja tutkimustarkoituksia varten.

Tiedonsaantivelvoitteet eivät ole ainoastaan keskeinen osa digipalvelusäädöksen tarjoamia läpinäkyvyyttä edistäviä välineitä. Ne ovat myös osa sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien laajempia riskinhallintaan liittyviä vastuita. Myös pienempiä alustoja olisi kannustettava antamaan tutkijoille pääsy tietoihin, kun otetaan huomioon näistä alustoista alaikäisille aiheutuvat riskit ja riippumattoman valvonnan rooli näihin riskeihin puuttumisessa. FAIR-periaatteita⁴ olisi sovellettava automaattisesti 40 artiklan täytäntöönpanossa.

Suositukset lasten ja nuorten voimaannuttamiseksi verkossa

- **Lisätään alaikäisten mahdollisuuksia osallistua turvallisesti ja aktiivisesti sosiaalinen media+ -ympäristön muokkaamiseen.**

Lapsille ja nuorille olisi tarjottava mielekkäitä mahdollisuuksia vaikuttaa aktiivisesti lainsäädäntöön, toimintapolitiikkoihin ja koulutusaloitteisiin, joilla edistetään lasten turvallisuutta ja voimaannuttamista verkossa. Lasten ja nuorten osallistumista koskevia välineitä olisi hyödynnettävä aiempaa laajemmin tämän työn tueksi. Lapset olisi erityisesti otettava mukaan suunnittelemaan turvallisuuteen liittyviä toimintatapoja, koulutusohjelmia, arviointeja ja ohjeita. Toimenpiteitä olisi

⁴ FAIR-periaatteet (Guiding Principles for scientific data management and stewardship) esiteltiin vuonna 2016 Scientific Data -julkaisussa. Periaatteiden tarkoituksena on parantaa infrastruktuuria, jolla tuetaan tutkimustiedon uudelleenkäyttöä, parantamalla hakukoneiden ja henkilöiden mahdollisuuksia löytää ja hyödyntää tietoa. Ks. Wilkinson, M.D., et al. (2016). [The FAIR Guiding Principles for scientific data management and stewardship](#). Scientific Data, 3.

seurattava ja arvioitava jatkuvasti, jotta voidaan arvioida niiden vaikutusta lasten turvallisuuteen ja oikeuksiin.

Osallistumisprosesseissa olisi varmistettava, että lapset saavat selkeää tietoa, ymmärtävät, miten heidän panostaan on tarkoitus käyttää, ja saavat palautetta prosessin tuloksista. Lisäksi olisi toteutettava erityisiä toimia muita heikommassa asemassa oleviin, syrjäytyneisiin ja haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin kuuluvien lasten ottamiseksi mukaan. Kaikkiin lasten osallistumista koskeviin toimiin olisi liitettävä asianmukaisia suojatoimenpiteitä.

- **Vahvistetaan valitusmekanismeja sekä lasten ja nuorten oikeuksia kuluttajina.**

Lasten ja nuorten tekemät ilmoitukset ja valitukset olisi käsiteltävä ensisijaisina sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien sisällönmooderointimenettelyissä. Nykyisten kehysten mukaisia palveluntarjoajien velvoitteita on vahvistettava asianmukaisen rahoituksen saamiseksi auttavia puhelimia ja valitusmekanismeja varten. Näiden mekanismien on oltava ikätasolle sopivia, käyttäjäystävällisiä, esteettömiä, yksityisyyttä suojaavia ja tehokkaita.

- **Valtavirtaistetaan digitaalista koulutusta ja lukutaitoa koskevat toimet, jotka on suunnattu alaikäisille, vanhemmille ja huoltajille, opettajille ja kasvattajille.**

Digitaalinen koulutus ja lukutaito olisi sisällytettävä kaikille koulutustasoille, sillä ne ovat keskeisiä perustaitoja niin alaikäisille, vanhemmille kuin opettajillekin. Digitaalisen hyvinvoinnin olisi oltava osa digitaalista koulutusta kaikissa ikäryhmissä.

Koulutuksen olisi annettava lapsille ja nuorille taito arvioida kriittisesti verkossa olevia tietoja ja lähteitä ja tunnistaa manipulointitekniikat, kuten disinformaatio, syväväärennökset ja kohdennettu mainonta. Sen avulla olisi myös saatava alaikäiset, vanhemmat ja opettajat ymmärtämään, miten digitaalista sisältöä luodaan ja jaetaan ja miten algoritmit muokkaavat sitä, mitä käyttäjät näkevät ja kokevat sosiaalinen media+ -maailmassa.

Jäsennellyssä verkkoturvallisuutta koskevassa koulutuksessa olisi kehitettävä käytännön taitoja, jotka liittyvät henkilötietojen suojaamiseen, yksityisyysasetusten hallintaan, digitaalisen identiteetin pitämiseen suojattuna ja riskien tunnistamiseen erityisesti sosiaalisessa mediassa, viestittelyssä ja verkkopeliympäristössä. Näitä taitoja olisi kehitettävä asteittain alkaen keskeisistä turvallisuuteen liittyvistä tottumuksista ja edeten kohti monimutkaisempaa ymmärrystä digitaalisista jalanjäljistä, suostumuksesta ja alustoihin liittyvistä riskeistä. Järkevää digilaitteiden käyttöä olisi tuettava antamalla ohjeita kohtuullisuudesta, tarkkaavaisuuden hallinnasta sekä liiallisen tai haitallisen käytön tunnistamisesta.

- **Luodaan lisää mahdollisuuksia ja riittävä infrastruktuuri verkon ulkopuolisen toiminnan tukemiseksi.**

Jäsenvaltioiden ja paikallisviranomaisten olisi tarjottava alaikäisille kohtuuhintaisia urheilu- ja taideharrastusmahdollisuuksia, nuorisokerhoja, kirjastoja ja yhteisötiloja ja tällä tavoin kannustettava heitä toimintaan verkon ulkopuolella ja tarjottava houkuttelevia vaihtoehtoja liialliselle digilaitteiden käytölle. Tämän olisi sisällettävä investoinnit turvallisiin, osallistaviin ja ikätasolle sopiviin ympäristöihin, joissa alaikäiset voivat olla yhteydessä toisiinsa, oppia, leikkiä ja luoda myönteisiä suhteita omissa yhteisöissään.

- **Edistetään vanhemmille tarkoitettujen ohjeiden kehittämistä yhdessä.**

EU:n ja jäsenvaltioiden olisi yhdessä vanhempainyhdistysten kanssa edistettävä vanhemmille tarkoitettujen ohjeiden laatimista. Ohjeissa voitaisiin antaa selkeitä neuvoja vanhempien ja hoitajien voimaannuttamiseksi, jotta he voivat tukea alaikäisten turvallista, vastuullista ja myönteistä osallistumista sosiaaliseen media+ -ympäristöihin. Ohjeissa olisi annettava käytännön neuvoja keskeisistä aiheista, kuten verkkoturvallisuus ja yksityisyys, digitaalinen hyvinvointi sekä eettinen ja vastuullinen toiminta, ja tarjottava tukea.

- **Varmistetaan riittävä julkinen rahoitus ja yhteiset normit kansalaisjärjestöille ja vertaisneuvonnalle.**

EU:n ja jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että Safer Internet -keskukset ja vastaavat kansalaisjärjestöt saavat jatkossakin riittävästi rahoitusta ja että niiden työ perustuu asiantuntijoiden laatimiin yhteisiin normeihin. Tämä on olennaisen tärkeää, jotta voidaan ylläpitää ja kehittää edelleen niiden toimintaa, mukaan lukien tiedotus-, koulutus- ja tukipalvelut. Julkinen rahoitus on ratkaisevan tärkeää riippumattomuuden ja yhtenäisyyden takaamiseksi.

Rahoituksen tuella olisi myös kehitettävä edelleen vertaisneuvontaa, auttavia puhelimia, vihjelinjoja, koulutusmateriaalia tiedotuskampanjoita ja valmiuksien kehittämistoimia. Lisäinvestointeja olisi kohdennettava näiden palvelujen näkyvyyden, saatavuuden ja tavoitettavuuden parantamiseen, myös haavoittuvassa asemassa olevien alaikäisten keskuudessa, sekä turvallisempia sosiaaliseen media+ -ympäristöjä edistävien aloitteiden tukemiseen.

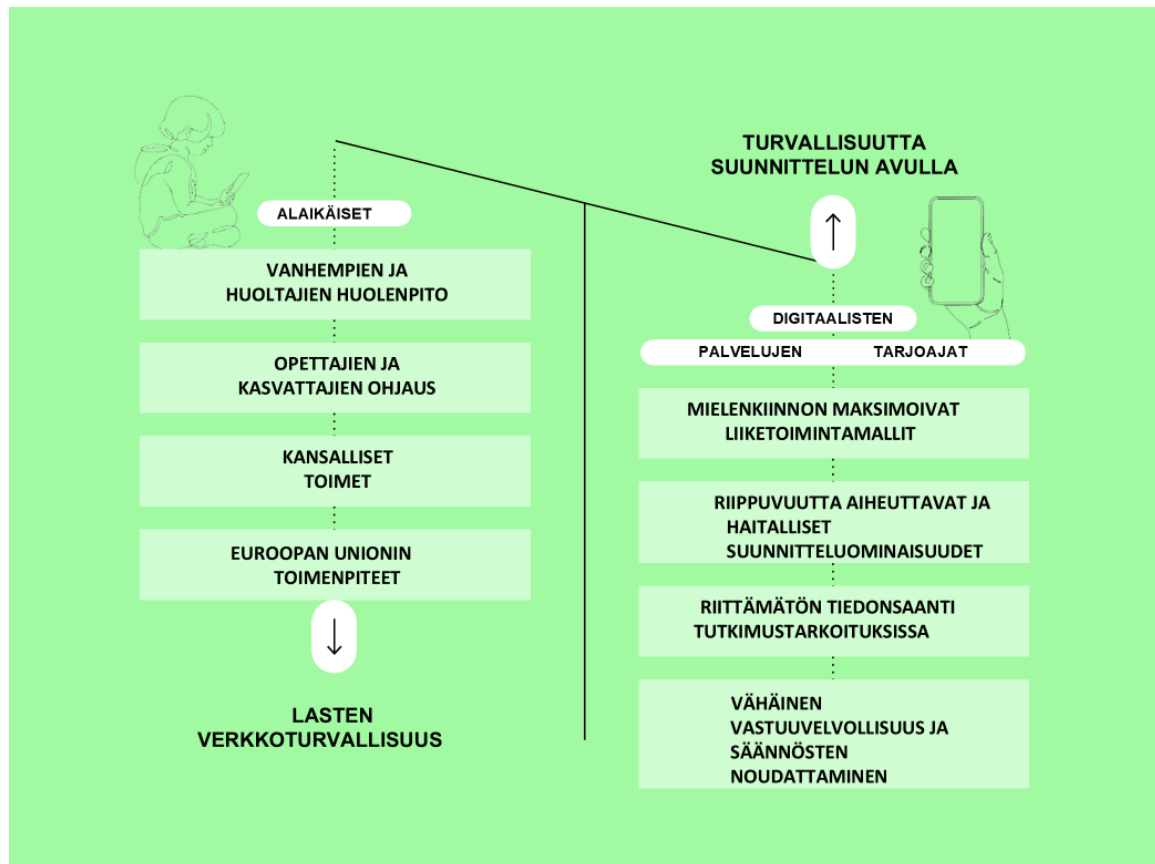
- **Asetetaan saataville pitkäaikaista rahoitusta laajaa eurooppalaista pitkittäistutkimusta varten ja jatketaan satunnaistettujen kontrolloitujen tutkimusten tukemista.**

Lasten verkkoturvallisuutta koskevilla laajoilla eurooppalaisilla pitkittäistutkimuksissa voitaisiin ottaa mallia esimerkiksi North American Adolescent Brain Cognitive Development (ABCD) -tutkimuksesta⁵. On tärkeää, että käytettävissä on laajoista eurooppalaisista pitkittäistutkimuksista (jotka kattavat vähintään kymmenen vuoden ajanjakson) saatua näyttöä, jotta voidaan tukea ikäkausikehitykseen pohjautuvaa ja neurobiologista lähestymistapaa lasten verkkoturvallisuuteen. Tämä auttaisi korjaamaan puutteet suurelta osin korrelaatioon perustuvissa havainnoissa, joita eurooppalaisessa kontekstissa on tehty sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käytön vaikutuksesta alaikäisten kehitykseen, fyysiseen terveyteen ja mielenterveyteen sekä heidän altistumisestaan verkossa esiintyville haitoille.

Satunnaistetuista kontrolloiduista tutkimuksista saadaan myös vahvempaa näyttöpohjaa toimintapolitiikkoja varten. Tutkimusrahoituksella olisi nimenomaisesti tuettava ikäkausikehitykseen pohjautuvia ja psykopatologisia lähestymistapoja, joilla tutkitaan alaikäisten alttiutta verkossa esiintyville riskeille sekä sosiaalisten ja yksilöllisten tekijöiden vaikutusta tähän alttiuteen lapsuudessa ja nuoruudessa.

⁵ ABCD-tutkimus on laajin Yhdysvalloissa tehty pitkän aikavälin tutkimus lasten aivojen kehityksestä ja terveydestä. Tutkimuksessa seurataan yli 11 000:n iältään 9–10-vuotiaan lapsen käyttäytymisen kehitystä nuoruudesta varhaisaikuisuuteen. Tutkimustietojen avulla voidaan määrittää nuorten aivojen kehitystä koskevat vertailutasot. Tutkimuksessa tarkastellaan biologisen ja sosiaalisen sukupuolen, unen, liikunnan ja ruutuajan vaikutusta nuorten kehitykseen. Tutkimustulokset auttavat myös ymmärtämään mielenterveysongelmien kehittymistä nuoruuden aikana ja niiden suhdetta päihteiden väärinkäyttöön.

Kaavio 2: Ekosysteemin tasapainottaminen: sisäänrakennettu turvallisuus sosiaalinen media+ -ympäristöissä

Verkkoturvallisuus

VINKKEJÄ LAPSILLE JA NUORILLE

Tunne oikeutesi – Muista, että sinulla on oikeus olla turvassa ja että sinua tulee kunnioittaa verkossa.

Ole kiltti muille verkossa – Sosiaalisen median ja pelien tulisi olla myönteisiä kokemuksia kaikille. Kohtele muita yhtä kunnioittavasti kuin haluaisit itseäsi kohdeltavan.

Mieti ennen kuin julkaiset – Valokuvat, videot ja kommentit saattavat säilyä verkossa ikuisesti. Jaa vain sellaista materiaalia, jonka haluaisit muiden näkevän vuosia myöhemmin.

Suojaa henkilötietosi – Älä jaa verkossa yksityistietoja, kuten koko nimeäsi, osoitettasi, kouluasi, puhelinnumeroasi, salasanojasi tai reaaliaikaista sijaintiasi.

Muista, että tekoäly on väline, ei oikea henkilö – Tekoäly voi tehdä virheitä ja luoda vääriä tietoja, kuvia, videoita, ääniä ja viestejä.

Tarkasta ennen kuin luotat tai jaat – Kaikki verkossa oleva materiaali ei ole totta. Mieti, ovatko kaikki tiedot, varsinkin yllättävät tarinat, videot tai viestit, totta ja tarkasta lähteiden luotettavuus ennen kuin jaat materiaalia.

Tunnista vaara – Mieti ennen kuin vastaat "kavereiden kavereiden" outoihin pyyntöihin, "liian hyvä ollakseen totta" -tarjouksiin tai viesteihin, joilla sinua yritetään painostaa johonkin.

Älä ota vastaan valokuvia tai chat-pyyntöjä tuntemattomilta – Jos jonkun ikä tai henkilöllisyys mietityttää sinua, pyydä aikuista tarkastamaan, kuka kuvan tai viestin on lähettänyt (tai kerro viestin lähettäjälle, että isä tai äiti on vieressäsi, ja seuraa, miten lähettäjä reagoi).

Käytä yksityisyys- ja turvaasetuksia – Pidä tilisi yksityisinä, käytä vahvoja salasanoja ja hyödynnä ylimääräisiä turvaominaisuuksia aina kun se on mahdollista.

Älä jaa yksityisiä kuvia – Älä koskaan jaa intiimejä valokuvia tai videoita, vaikka joku painostaisi sinua (varsinkin, jos olet alle 18-vuotias). Jos jaat kuvat, et voi enää tietää, miten niitä käytetään.

Estä, ilmoita ja tallenna todisteita – Jos joku verkossa kiusaa, huijaa, uhkaa tai saa olosi epämukavaksi, ilmoita siitä ja estä viestin lähettäjä. Säilytä kuvakaappaukset tai viestit.

Kerro luotettavalle aikuiselle, jos jokin tuntuu väärältä – Se ei ole tyhmää, etkä joudu vaikeuksiin avun pyytämisestä.

Auta tekemään internetistä turvallisempi paikka – Lue, miten sovellukset, pelit, verkkosivustot, algoritmit ja tekoäly toimivat, ja auta myös muita pysymään turvassa.

Kanna kortesi kekoon – Sinäkin voit muokata tulevaa digimaailmaa.

Verkkoturvallisuus

VINKKEJÄ VANHEMMILLE JA HUOLTAJILLE

Opasta lasta digilaitteiden järkevään käyttöön – Rajoita ruutuaikaa: ei ruutuaikaa, jos lapsi on 0–2-vuotias, ja sen jälkeen ruutuaikaa ikäryhmälle sopivasti ja valvonnassasi siihen asti, kun lapsi on 10–12-vuotias. Kun lapsi on 13–18-vuotias, ruutuaajan rajoituksista olisi yhä keskusteltava, jotta lapsella olisi riittävästi aikaa opiskella ja tavata ystäviään henkilökohtaisesti.

Tarkista, että lapsen käyttämät sovellukset ja pelit ovat hänen ikätasolleen sopivia.

Nuorten (alle 13-vuotiaiden) lasten tulisi käyttää konsoleita ja digilaitteita vain aikuisen läsnä ollessa.

Älä salli laitteiden käyttöä kylpyhuoneessa, makuuhuoneessa tai aterioiden.

Kiinnitä huomiota verkossa ja pelien aikana käytävien keskustelujen sävyyn. Viittaako jokin vaaraan?

Viettäkää yhteistä verkkoaikaa – Pyydä lasta katsomaan suosikkisisältöään kanssasi.

Älä kritisoi ”heidän juttujaan” – Auta lasta kehittämään omaa arvostelukykyyään (saat samalla käsityksen algoritmin ehdotuksista).

Kannusta lasta puhumaan kanssasi, jos hän on huolissaan jostakin verkossa olevasta asiasta – vakuuta, että autat, etkä syytä, rankaise tai ota laitetta pois.

Jatka keskustelua verkkoturvallisuudesta lapsen kasvaessa, myös kun hän on 16–18-vuotias ja myöhemminkin.

Vältä lasta koskevan sisällön jakamista (sharenting) – Harkitse huolellisesti ennen kuin jaat verkossa valokuvia tai videoita lapsista tai nuorista. Sinulle tuntemattomat ihmiset ja tekoäly voivat käyttää näitä tietoja monin tavoin.

Näytä esimerkkiä – Älä liimaudu laitteellesi, kun lapsia on paikalla. Anna heille heidän kaipaamaansa huomiota ja äläkä lyö laimin tärkeitä hetkiä ja keskusteluita lastesi kanssa.

Luettelo kaikista puheenjohtajien suosituksista luku luvulta

Luku 1: Ikäkausikehitykseen perustuva lähestymistapa lasten verkkoturvallisuuteen

1. Suunnitellaan ja otetaan käyttöön lasten suojelemista verkossa koskevia ikätasolle sopivia toimenpiteitä
2. Varmistetaan, että verkkotilat ovat alaikäisille turvalliset
3. Lisätään alaikäisten ja heitä tukevien tahojen valmiuksia
4. (0–2-vuotiaat) – Lisätään huoltajien tietoisuutta ihmisten välisen suoran vuorovaikutuksen merkityksestä lapsen kehitykselle varhaislapsuudesta alkaen
5. (0–2-vuotiaat) – Vältetään sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttöä ja huolehditaan siitä, että erityisesti alle 3-vuotiaiden lasten ruutualtistus jää mahdollisimman vähäiseksi
6. (0–2-vuotiaat) – Levitetään lapsista mahdollisimman vähän tietoja sosiaalisen median profiileilla
7. (3–12-vuotiaat) – Varmistetaan, että lapset käyttävät digilaitteita ohjatusti ja valvotusti
8. (3–12-vuotiaat) – Tarjotaan lapsille ja heitä tukeville tahoille laadukasta digitaalista koulutusta ja hyvinvointikasvatusta
9. (13–18-vuotiaat) – Varmistetaan, että nuoret oppivat yhä itsenäisemmin toimimaan verkkoympäristössä

Luku 2: Näyttö alaikäisten verkossa kohtaamista riskeistä

10. Hyödynnetään näyttöä aloilla, joita on tutkittu vain vähän, näyttöön perustuvan päätöksenteon parantamiseksi
11. Sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen olisi aktiivisesti otettava riippumaton akateeminen asiantuntemus mukaan riskinhallintastrategioiden ja -välineiden suunnitteluun
12. Asetetaan saataville pitkäaikaista rahoitusta laajaa eurooppalaista pitkittäistutkimusta varten ja jatketaan satunnaistettujen kontrolloitujen tutkimusten tukemista
13. Investoidaan turvalliseen yhteiseen eurooppalaiseen tutkimusinfrastruktuuriin, joka mahdollistaa sen, että pääsy alaikäisten tietoihin tapahtuu turvallisesti

14. Sovelletaan tiukempia sääntöjä siihen, miten tutkijat saavat tietoja käyttöönsä ja voivat tarkastella niitä

Luku 3: Alaikäisten suojelu nopeasti muuttuvassa sosiaalinen media+ -ympäristössä

15. Ehdotetaan yhdenmukaistettua EU:n laajuista rajoitusta alle 13-vuotiaiden pääsulle sosiaaliseen mediaan ja muihin digitaalisiin palveluihin
16. Otetaan käyttöön toimivia iänvarmistusjärjestelmiä, jotta voidaan tarkistaa ikä ja tukea turvalliseksi suunnittelemisen ja ikätasolle sopivuuden periaatteita alaikäisten suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi verkossa
17. Laajennetaan ja yhdenmukaistetaan sääntöjä, jotka koskevat sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen suunnittelun keskeisiä turvaominaisuuksia
18. Siirretään sosiaaliselle medialle ja muille digitaalisten palvelujen tarjoajille todistustaakka sen osoittamisesta, että niiden tuotteet ja palvelut ovat turvallisia alaikäisille
19. Vahvistetaan täytäntöönpano- ja arviointivalmiuksia
20. Hyväksytään pikaisesti toimenpiteitä sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen tarjoajien velvoittamiseksi selkeästi ehkäisemään, havaitsemaan ja estämään verkossa, myös henkilöiden välisessä viestinnässä, tapahtuva verkkovälitteinen lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta ja ilmoittamaan siitä
21. Jäsenvaltiot voivat varotoimenä ottaa käyttöön sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluja koskevia ylimääräisiä pääsyräjoituksia, joita sovelletaan 13 vuotta täyttäneisiin
22. Tiukennetaan kuluttajansuojapolitiikkaa alaikäisten suojelemiseksi verkossa
23. Koko ajan seurataan ja arvioidaan toteutettavien toimenpiteiden vaikutusta
24. Kun lasten tietoja käsitellään yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesti, sosiaalisessa mediassa ja muissa digitaalisissa palveluissa olisi varmistettava, että lasten etu on ensisijainen
25. Varmistetaan tuotevastuudirektiivin tuloksellinen täytäntöönpano

Luku 4: Alaikäisten voimaannuttaminen, jotta he voivat toimia turvallisesti digimaailmassa

26. Lisätään alaikäisten mahdollisuuksia osallistua turvallisesti ja aktiivisesti sosiaalinen media+ -ympäristön muokkaamiseen
27. Vahvistetaan valitusmekanismeja sekä lasten ja nuorten oikeuksia kuluttajina

28. Rahoitetaan ja edistetään sellaisten EU:n arvoihin perustuvan sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen luomista ja käyttöä, joiden avulla alaikäiset voivat olla turvallisesti yhteydessä toisiinsa
29. Valtavirtaistetaan digitaalista koulutusta ja lukutaitoa koskevat toimet, jotka on suunnattu alaikäisille, vanhemmille ja huoltajille, opettajille ja kasvattajille
30. Luodaan lisää mahdollisuuksia ja riittävä infrastruktuuri verkon ulkopuolisen toiminnan tukemiseksi
31. Edistetään vanhemmille tarkoitettujen ohjeiden kehittämistä yhdessä
32. Varmistetaan, että vanhempien ja huoltajien käytössä on koko ajan uusimmat ja ajantasaiset valvontavälineet
33. Varmistetaan riittävä julkinen rahoitus ja yhteiset normit kansalaisjärjestöille ja vertaisneuvonnalle
34. Huolehditaan siitä, että terveydenhuoltojärjestelmä voi diagnosoida ja hoitaa riippuvuuksia ja muita mielenterveyshäiriöitä, jotka liittyvät sosiaalisen median ja muiden digitaalisten palvelujen käyttöön
35. Tuetaan opettajien koulutusta digitaalisen lukutaidon ja medialukutaidon sisällyttämiseksi opetukseen ja vanhempien osallistamiseksi.
36. Edistetään tekoälylukutaitoa olennaisena osana digitaalista koulutusta
37. Koulujen tulisi tarjota strukturoituja mahdollisuuksia mielenterveyden ja digitaalisen hyvinvoinnin parantamiseksi
38. Pedagogisissa toimenpiteissä tulisi kiinnittää erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin
39. Investoidaan turvalliseen, ennaltaehkäisevään, vankkaan ja luotettavaan koulutusalan digitaaliseen infrastruktuuriin

Loppuviitteet – Esipuhe

ⁱ Euroopan komissio (2026). [Digitaalinen vuosikymmen – Eurobarometri-tutkimus – helmi-maaliskuu 2026](#).

ⁱⁱ Puheenjohtajavaltio Tanska, Euroopan unionin neuvosto (2026). [Jyllannin julistus: Shaping a Safe Online World for Minors](#).

ⁱⁱⁱ Euroopan parlamentti (2025): [Alaikäisten suojelu verkossa – Euroopan parlamentin päätöslauselma 26. marraskuuta 2025 alaikäisten suojelusta verkossa \(2025/2060\(INI\)\)](#).

^{iv} Eurooppa-neuvosto (2026). [Eurooppa-neuvoston päätelmät](#), 19. maaliskuuta 2026.

^v G7 (2026). [Johtajat kehottavat luomaan turvallisemman digitaalisen ympäristön alaikäisille](#).

^{vi} Children's Hospital of Philadelphia (2026). [Age Limits Alone Won't Fix Smartphone Risks, Suggests Children's Hospital of Philadelphia Study](#). Tiedot haettu 12. heinäkuuta 2026.